



WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

**SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI
PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO
NA LATA 2013-2016**

Stan na 31 grudnia 2016

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2013-2016 (dalej zwany Programem), będący formalną podstawą działań Samorządu Województwa w zakresie opieki nad dziedzictwem kulturowym regionu, został przyjęty uchwałą Nr XXXIV/601/13 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 20 maja 2013 roku. Program ten został opracowany z wykorzystaniem doświadczeń zdobytych podczas realizacji poprzedniej edycji Programu na lata 2009-2012, które posłużyły do wprowadzenia korekt i modyfikacji, między innymi zwrócono w nim uwagę na praktyczne działania związane z ochroną materialnego dziedzictwa kulturowego a także na dziedzictwo niematerialne.

Zgodnie z art. 87 pkt 5 i 6 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Zarząd Województwa sporządza sprawozdanie z czteroletniego okresu realizacji Programu, i przedstawia Sejmikowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz przekazuje Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków.

Niniejsze sprawozdanie podsumowuje działania podjęte w ramach realizacji Programu przez Samorząd Województwa zgodnie z jego kompetencjami, oraz rejestruje działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego w województwie kujawsko-pomorskim powołanych do tego urzędów administracji, jednostek samorządu terytorialnego, instytucji kultury, organizacji pozarządowych, kościołów i związków wyznaniowych oraz innych podmiotów.

Podstawy Programu wynikające z dokumentów strategicznych województwa

Uwarunkowania Programu wynikające z wojewódzkich dokumentów strategicznych, planistycznych i programowych, oparte są na następujących dokumentach uchwalonych przez Sejmik i Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego:

- „*Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2007-2020 – Plan modernizacji 2020+*” (Uchwała Nr XLI/693/13 z dnia 21 października 2013 r.);
- „*Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego*” (Uchwała Nr XI/135/03 z dnia 26 czerwca 2003 r);
- „*Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013*” (Uchwała nr 70/892/07 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 23 października 2007 r) oraz „*Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020*”;
- „*Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Kujawsko-Pomorskiego*” (Uchwała Nr XXV/303/04 z dnia 31 sierpnia 2004 r).
- „*Kontrakt Terytorialny Województwa Kujawsko-Pomorskiego*” na lata 2014–2023.

Mimo, że Program został opracowany i uchwalony przed przyjęciem obowiązującej obecnie „*Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+*” można stwierdzić, że obszary działań, które ujęto w Programie były właściwe w kontekście zidentyfikowanych problemów i przyjętych w tym dokumencie celów. Dotyczy to również „*Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2014–2017*”, którego pierwsza edycja została przyjęta na szczeblu rządowym już w trakcie obowiązywania Programu wojewódzkiego.

Powiatowe i gminne programy opieki nad zabytkami

Stan wyjściowy odnotowany w Programie wykazywał istnienie jednego programu powiatowego (pow. włocławski) i 16 programów gminnych.

W trakcie realizacji Programu stwierdzono w tym względzie pewien postęp. Liczby w poniższej tabeli pokazują ilość obowiązujących powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami w latach¹:

	2014 r.	2016 r.
POWIATOWE PROGRAMY OPIEKI NAD ZABYTKAMI (na 24 powiaty ziemskie i grodzkie)	5	7
GMINNE PROGRAMY OPIEKI NAD ZABYTKAMI (na 131 gmin, gmin i miast, miast)	18	39

Wykaz jednostek samorządu terytorialnego posiadających aktualny program opieki nad zabytkami:

	jednostka samorządu terytorialnego	program opieki nad zabytkami na lata	
		stan 2014	stan 2016
1	Powiat bydgoski	2013-2016	2013-2016
2	Powiat chełmiński		2016-2019
3	Powiat toruński	2013-2016	2013-2016
4	Powiat włocławski		2014-2017
5	Miasto Bydgoszcz	2013-2016	2013-2016
6	Miasto Grudziądz	2013-2016	2013-2016
7	Miasto Włocławek	2012-2015	2016-2019
8	Gmina Aleksandrów Kujawski		2015-2018
9	Gmina Bartniczka	2014-2017	2014-2017
10	Gmina Baruchowo		2016-2019
11	Gmina Bobrowo	2010-2014	2015-2018
12	Gmina Miasta Brodnica	2011-2014	2015-2018
13	Gmina Bukowiec	2012-2015	2016-2019
14	Gmina Cekcyn		2017-2020
15	Gmina Miasto Chełmno	2013-2016	2013-2016
16	Gmina Miasto Chełmża		2015-2018
17	Gmina Dąbrowa		2015-2018
18	Gmina Dąbrowa Chełmińska		2015-2018
19	Gmina Dobrez		2016-2019
20	Gmina Dobre	2011-2014	
21	Gmina Dobrzyń nad Wisłą	2012-2015	
22	Gmina Dragacz	2012-2015	
23	Gmina Drzycim		2016-2019
24	Gmina Gostycyn	2011-2014	
25	Gmina Gniewkowo		2016-2019
26	Gmina Grudziądz	2013-2017	2013-2017
27	Gmina Janowiec Wielkopolski	2013-2016	2013-2016
28	Gmina Jezewo	2013-2016	2013-2016
29	Gmina Kijewo Król.		

¹ Źródło: Dziennik Urzędowy Województwa Kujawsko-Pomorskiego

30	Gmina Koronowo		2016-2019
31	Gmina Kowalewo Pomorskie	2013-2017	2013-2017
32	Gmina Miasta Lipno	2013-2016	2013-2016
33	Gmina Lipno		2014-2017
34	Gmina Lubień Kuj.		2015-2018
35	Gmina Lubraniec		2016-2019
36	Gmina Łabiszyn	2013-2016	2013-2016
37	Gmina Mogilno M.	2014-2017	2014-2017
38	Miasto i Gmina Nakło n. Notecią	2010-2014	
39	Gmina Nowa Wieś Wielka	2011-2015	
40	Gmina Rogowo (pow. rypiński)	2013-2016	2013-2016
41	Gmina Rogowo (pow. żniński)	2013-2016	2013-2016
42	Gmina Rojewo		2015-2018
43	Gmina Miasta Rypin	2011-2014	2015-2018
44	Gmina Sadki	2013-2016	2013-2016
45	Gmina Sicienko	2014-2017	2014-2017
46	Gmina Stolno	2014-2017	2014-2017
47	Gmina Szubin		2016-2019
48	Gmina Świedziebnia		2015-2018
49	Gmina Tłuchowo	2012-2016	2012-2016
50	Gmina Waganiec		2016-2019
51	Gmina Wąbrzeźno		2015-2018
52	Gmina Włocławek	2014-2017	2014-2017
53	Gmina Żnin		2016-2019

Obowiązek sporządzenia przez jednostki samorządu terytorialnego programu opieki nad zabytkami nakłada art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Pomimo obowiązywania przepisu od ponad dekady, z obowiązku sporządzenia i aktualizacji programów opieki na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wywiązało się jak dotąd 46 jednostek samorządu terytorialnego, t.j. 29,68% ogółu. Jest to postęp, gdyż w chwili przyjęcia niniejszego dokumentu jedynie 11% jednostek posiadało uchwalone programy, zaś 20% w roku 2014.

Odnotowano, że 21 jednostek samorządu terytorialnego planuje opracowanie i uchwalenie w roku 2017 programów opieki nad zabytkami – jeśli te plany zostaną zrealizowane, wskaźnik ten wzrośnie do 43,23%.

Cele, kierunki i działania oraz monitoring realizacji Programu

Cele Programu zostały ustalone hierarchicznie, w formie drzewa:

Cel nadrzędny:

Utrzymanie różnorodności kulturowej województwa jako świadectwa historii regionu oraz potencjału dla rozwoju gospodarczego

Cele szczegółowe:

1. Zachowanie dziedzictwa materialnego
2. Zachowanie dziedzictwa niematerialnego
3. Kultywowanie tradycji regionalnych

4. Wzrost świadomości społecznej dla ochrony dziedzictwa kulturowego
5. Wzrost konkurencyjności regionu

Celom przyporządkowano kierunki działań, które przekładają się na wskaźniki realizacji celów Programu, pozwalające na monitorowanie jego realizacji.

Monitoring realizacji Programu został oparty na ankietach skierowanych we wrześniu 2016 r. do urzędów administracji, jednostek samorządu terytorialnego, instytucji kultury, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów działających na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego w województwie kujawsko-pomorskim.

Cel 1. Zachowanie dziedzictwa materialnego

1.1. Liczba utworzonych pomników historii

W okresie sprawozdawczym żaden z obiektów zabytkowych nie zyskał statusu Pomnika Historii, w związku z tym na terenie województwa znajdują się trzy zabytki lub zespoły zabytkowe uznane przez Prezydenta RP za Pomniki Historii.

Obecnie wniosek o wpis zespołu spichlerzy gotyckich w Grudziądzu przeszedł całą procedurę oceny i oczekuje na decyzję Prezydenta RP, natomiast aplikacja dot. zespołu tężniowego w Ciechocinku wchodzi w fazę oceny.

1.2. Liczba utworzonych parków kulturowych

W 2014 r. Gmina Książki, jako jedyna na terenie województwa kujawsko-pomorskiego powołała dwa Parki Kulturowe²:

- „Park Kulturowy Osieczek” w Osieczku³;
- „Park Kulturowy Kościół p.w. św. Marii Magdaleny” w Łopatkach⁴.

Uchwały o powołaniu obu tych parków zostały uchylone z uwagi na wady prawne – zostały podjęte bez przeprowadzenia konsultacji społecznych z właścicielami nieruchomości objętych granicami parków⁵. W związku z tym liczba czterech utworzonych parków kulturowych nie uległa zmianie.

1.3. Liczba obiektów lub zespołów obiektów wpisanych do rejestru zabytków

Zgodnie z danymi przedstawionymi przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków łącznie w latach 2013-2016 zostało wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków:

- zabytki nieruchome – rejestr A: wpisano 136 obiektów, 7 obiektów skreślono,
- zabytki ruchome – rejestr B: wpisano 1315 przedmiotów, 1 przedmiot skreślono.

1.4. Liczba prac badawczych prowadzonych na obiektach zabytkowych

Zgodnie z nadesłanymi ankietami monitoringu realizacji Programu, w latach 2013-2016 na terenie województwa kujawsko-pomorskiego przeprowadzono 31 prac badawczych przy zabytkach.

² Jedną z czterech form ochrony zabytków w Polsce określonych w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art.7), chroni ona określony obszar krajobrazu kulturowego oraz wyróżniające się krajobrazowo tereny z zabytkami nieruchomymi, charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

³ Uchwała Nr XLII/2013 Rady Gminy w Książkach z dnia 29 stycznia 2014 r. (Dz. U. Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 2014 r., Poz 355).

⁴ Uchwała Nr XLII/2014 Rady Gminy w Książkach z dnia 29 stycznia 2014 r. (Dz. U. Województwa Kujawsko-Pomorskiego z 2014 r., Poz 356).

⁵ Uchwały Nr XXII/136/16 i Nr XXII/137/16 Rady Gminy w Książkach z dnia 16 września 2016 r. o odstąpieniu od sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obu parków

1.5. Liczba przeprowadzonych przez beneficjentów prac rewaloryzacyjnych

W latach 2013-2016 województwo kujawsko-pomorskie udzieliło 616 dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków (w tym 99 dotacji ze środków budżetu wojewódzkiego, 517 ze środków RPO). Sprawozdanie nie przedstawia ilości dotacji udzielonych przez samorządy powiatów i gmin oraz Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego i Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, ponieważ w większości składają się na montaż finansowy zadań dotowanych przez samorząd województwa. Pamiętać należy, że wiele obiektów znajdujących się na terenie województwa kujawsko-pomorskie remontowana jest ze środków prywatnych, dlatego też najbardziej miarodajnym wskaźnikiem ilości realizowanych prac remontowo-budowlanych i konserwatorskich w zabytkach przez różne podmioty, jest liczba wydanych decyzji o pozwoleniu na prowadzenie prac w obiektach zabytkowych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (lecz nie uwzględnia robót prowadzonych na podstawie decyzji wydanych w latach poprzednich, jak też pewnej liczby prac nie podjętych), która wynosi 2091.

Według danych monitoringu, liczba przeprowadzonych prac rewaloryzacyjnych wynosi odpowiednio: przez gminy – 231, przez powiaty – 354, przez wojewódzkie instytucje kultury (muzea) – 4167

1.6. Liczba przeprowadzonych szkoleń, spotkań, konkursów.

Samorząd Województwa od wielu lat wspiera organizację Wojewódzkiego Konkursu Historycznego organizowanego przez wojewódzką instytucję kultury – Kujawsko-Pomorskie Centrum Kultury w Bydgoszczy. Ideą przewodnią konkursu jest zainteresowanie młodzieży historią ich najbliższego otoczenia, przypomnienie mniej znanych miejsc i obiektów oraz pokazanie możliwości ich wykorzystania dla dobra lokalnej społeczności. Konkurs adresowany jest do młodzieży szkolnej od 16 do 18 lat i każda jego edycja poświęcona jest innej tematyce związanej z dziedzictwem kulturowym regionu.

Edycje konkursu „Zabytki naszego regionu” w kolejnych latach odbywały się pod hasłem:

2013 – „Kolej w regionie – ważne wydarzenia historyczne, architektura, wspomnienia”,

2014 – „Zespoły dworskie i pałacowe – historia, architektura, osoby i rody z nimi związane”.

2015 – „Dziedzictwo utracone”,

2016 – „Kapliczki i krzyże, przydrożne i przykościelne”

Konkurs jest objęty patronatem Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Kujawsko-Pomorskiego Kuratora Oświaty i Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Kujawsko-Pomorskie Centrum Kultury w Bydgoszczy organizuje ponadto Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny „Portret z kujawsko-pomorskim zabytkiem w tle”, który miał dwie edycje w latach 2015 i 2016. Uczestniczyło w nich odpowiednio 26 i 16 osób.

Według danych zebranych w ramach monitoringu Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2016, liczby przeprowadzonych szkoleń, spotkań, konkursów dot. dziedzictwa materialnego na terenie gminy / powiatu / wojewódzkich instytucji kultury wynoszą odpowiednio: 218 / 104 / 293.

Cel 2. Zachowanie dziedzictwa niematerialnego

Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z dnia 17 października 2003 roku, ratyfikowana została przez Prezydenta RP dnia 8 lutego 2011 r., weszła w życie w Polsce w dniu 16 sierpnia 2011 roku.

Zagadnienia związane z Konwencją zostały uwzględnione w Programie po raz pierwszy, w związku z tym odnotowane wskaźniki monitorowania jej realizacji będą stanowić bazę przyszłych badań. Doceniając znaczenie zachowania dziedzictwa niematerialnego Samorząd Województwa podjął działania w kierunku przekazania koordynacji działań związanych z realizacją Konwencji na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wyspecjalizowanej jednostce jaką jest Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu. W dniu 16 kwietnia 2015 r. – podczas spotkania „Realizacja zapisów konwencji UNESCO w sprawie niematerialnego dziedzictwa kulturowego” – Województwo Kujawsko-Pomorskie zawarło porozumienie z Muzeum Etnograficznym im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu w zakresie koordynacji działań na rzecz ochrony dziedzictwa niematerialnego na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. W ramach porozumienia Województwo Kujawsko-Pomorskie zobowiązuje się do wspierania działań Muzeum, a Muzeum zobowiązuje się w szczególności do:

- identyfikowania zjawisk dziedzictwa niematerialnego;
- prowadzenia badań zjawisk niematerialnego dziedzictwa kulturowego, wynikających z zapisów statutowych instytucji;
- podejmowania działań edukacyjno-upowszechnieniowych, przyczyniających się do kształtowania świadomości społecznej na temat niematerialnego dziedzictwa i jego roli w życiu społeczności lokalnej i regionalnej;
- udzielania wsparcia i konsultacji środowiskom oraz osobom zainteresowanym ochroną danego elementu z zakresu niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- upowszechniania wiedzy, związanej z elementami niematerialnego dziedzictwa, zidentyfikowanymi na terenie województwa kujawsko-pomorskiego;
- podejmowania współpracy w zakresie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturalnego regionu z innymi podmiotami, w tym administracją publiczną, instytucjami, organizacjami, stowarzyszeniami, grupami nieformalnymi i osobami fizycznymi.

Efektom realizacji ww. porozumienia było przygotowanie wniosku i o wpis *Przywołówek dyngusowych z Szymborza* na „Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego”. (decyzja o wpisaniu na listę zapadła 16 marca 2016 r.) oraz wydanie płyty „Chodzenie z kozą”, która dokumentuje ten przejaw dziedzictwa niematerialnego.

Cel 3 i 4. Kultywowanie tradycji regionalnych i Wzrost świadomości społecznej dla ochrony dziedzictwa kulturowego

W realizację tych celów Programu wpisuje się projekt p.n. „Edukacja regionalna drogą do umocnienia tożsamości regionalnej i marki województwa kujawsko-pomorskiego – II edycja na lata 2013-2015”, (współfinansowany ze środków UE) prowadzony przez Departament Edukacji, Sportu i Turystyki Urzędu Marszałkowskiego, przy współpracy Departamentu Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Projekt obejmował zadania dotyczące dziedzictwa kulturowego – m.in.:

- dofinansowania „Toruńskiego zlotu pojazdów militarnych oraz motocykli zabytkowych i ciężkich pamięci Roberta Tirczakowskiego” – II edycja – wrzesień 2014;

- organizacji ogólnopolskiej konferencji w Lubostroniu (maj 2014) p.n. „Ochrona dziedzictwa kulturowego i materialnego na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Plany, realizacje, stan faktyczny”, materiały opublikowano w tomie o tym samym tytule;
- publikacja trzech map edukacyjnych (wersja papierowa i multimedialna):
 - „Grody, zamki i fortece na Kujawach i Pomorzu”;
 - „Zabytki Techniki na Kujawach i Pomorzu” ;
 - „Ślady historii na Kujawach i Pomorzu” (tylko wersja papierowa);
- aktualizacji portalu Klubu Odkrywców Historii Regionu: www.kohr.kujawsko-pomorskie.pl;
- organizacji zajęć warsztatowych dla uczniów z zakresu edukacji regionalnej „Z historią i genealogią na co dzień”;
- wsparcie wydania numeru Magazynu Historycznego „Mówią Wieki” (Nr 11/2014) pod tytułem „Na Kujawach i Pomorzu”.

W 2014 r. środki samorządu województwa kujawsko-pomorskiego umożliwiły wojewódzkiej instytucji kultury – Muzeum Etnograficznemu im. Marii Znamierowskiej-Püfferowej w Toruniu realizację przedsięwzięcia wpisującego się w działania związane z upowszechnianiem i promocją dziedzictwa kulturowego regionu. Została przygotowana i wydana książka pt. „Nawra z tamtych lat. To wyjątkowy album-dokument, zawierający ponad 400 unikatowych fotografii, opowiada niezwykłą historię rodu Szczanieckich i ich rodzinnego majątku w Nawrze.

Podczas wspomnianego wyżej spotkania „REALIZACJA ZAPISÓW KONWENCJI UNESCO W SPRAWIE NIEMATERIALNEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO” (16.04.2015 r.), przedstawiciele Departamentu Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz Muzeum Etnograficznego w Toruniu wygłosili 7 referatów. Nastąpiło także uroczyste podpisanie porozumienia o koordynacji działań na rzecz ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego na terenie Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

W roku 2016 odbyła się międzynarodowa konferencja „DAWNE FORTYFIKACJE – DLA TURYSTYKI, REKREACJI I KULTURY. Zarządzanie i zagospodarowanie z wykorzystaniem środków UE”, współorganizowana przez samorząd województwa i organizacje pozarządowe: Towarzystwo Opieki nad Zabytkami Oddział w Toruniu i Towarzystwo Przyjaciół Fortyfikacji im. Adama Freytaga w Toruniu, we współpracy z Komisją Architektury Militarnej Polskiego Komitetu Narodowego ICOMOS. Głównymi obszarami problemowymi konferencji były: zabytkowe fortyfikacje nowożytne na terenie województwa kujawsko-pomorskiego – stan a perspektywy zagospodarowania; osiągnięcia w rewaloryzacji i zagospodarowaniu zespołów fortecznych współfinansowane ze środków UE w latach 2007-2013 – wnioski; zarządzanie zabytkowymi fortyfikacjami z perspektywy jednostek skarbu państwa, samorządu terytorialnego, podmiotów gospodarczych i stowarzyszeń; możliwości aplikowania środków UE z nowej perspektywy finansowej na cele zagospodarowania dawnych fortyfikacji. W obradach konferencji, w dniach 12-14.05.2016 r. uczestniczyło 116 osób, wygłoszono 35 referatów. Publikacja materiałów pokonferencyjnych jest planowana w roku 2017.

Kujawsko-Pomorskie Centrum Kultury w Bydgoszczy, wraz z Towarzystwem Miłośników Miasta Bydgoszczy zorganizowało IV Ogólnopolską Konferencję Naukową

z cyku Architektura Miast – „ARCHITEKTURA SAKRALNA XIX I PIERWSZEJ POŁOWY XX WIEKU”. Konferencja odbyła się w dniach 15-16 września 2016 r., miała 100 uczestników, w tym 19 prelegentów spoza KPCK w Bydgoszczy.

Fundacja Ośrodek Inicjatyw Społecznych ANRO z siedzibą w Złotorii zorganizowała, przy wsparciu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ambasady Królestwa Niderlandów oraz Województwa Kujawsko-Pomorskiego, międzynarodową sesję naukową „OLEDRZY – OSADNICY ZNAD WISŁY. SĄSIEDZI BLISCY I OBCY”. Odbyła się w dniach 22-23 września 2016 r. w Wielkiej Nieszawce, miejscowości, która staje się centrum olęderstwa w Polsce, z udziałem prelegentów z kraju i z zagranicy (Holandii, Niemiec). Partnerami przedsięwzięcia byli: Instytut Historii i Archiwistyki UMK w Toruniu, Muzeum Etnograficzne w Toruniu, Fundacja Dziedzictwo Mińsk Mazowiecki. Uczestnicy sesji wysłuchali 14 referatów, zwiedzili Olęderski Park Etnograficzny w Wielkiej Nieszawce, obejrżeli spektakl teatralny „Módl się i pracuj – God met ons”, uczestniczyli w spotkaniu ekumenicznym w pomenonickim kościele w Wielkiej Nieszawce, oraz mieli możliwość degustacji potraw opartych na tradycji kulinarnej osadników menonickich.

Cel 5. Wzrost konkurencyjności regionu

Departament Sportu i Turystyki w latach 2015-2016, w zakresie szlaków turystycznych, promocji zabytków i produktów regionalnych zrealizował następujące przedsięwzięcia:

- w ramach projektu: *Integracja i rozbudowa regionalnego systemu informacji turystycznej* powstał portal <http://kujawsko-pomorskie.travel/pl/>. Atrakcje zostały zaprezentowane wg następujących grup tematycznych: *zabytki, aktywnie, przyroda, wieś, od kuchni, astroregion, rodzinie, w drodze po zdrowie*. Wydrukowano publikacje promocyjne i zrealizowano filmy promocyjne. Projekt został dofinansowany ze środków RPO WK-P na lata 2007-2013, Oś 6. Wsparcie rozwoju turystyki, Działanie 6.2. Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych.

Ponadto Departament Sportu i Turystyki wykonał dla:

- *Szlaku Piastowskiego*: koncepcję oznakowania; przygotowanie i zebranie tekstów oraz zdjęć do materiałów promocyjnych (strona internetowa, aplikacja, folder); uczestniczył w obradach Rady Programowo-Naukowej ds. Szlaku; opracował potencjał turystyczny obiektów pretendujących do wpisania na Szlak Piastowski; druk materiałów promocyjnych imprezy: *Weekend na Szlaku Piastowskim – pierwsze święto Szlaku*.
- *Szlaku św. Jakuba*: organizował obrady Rady ds. Rozwoju Szlaku św. Jakuba w województwie kujawsko-pomorskim

Według danych pozyskanych od Kujawsko-Pomorskiej Organizacji Turystycznej utworzono 3 szlaki kulturowe:

- Kujawsko-Pomorski Gęsinowy Szlak Kulinarny;
- Wiślana Trasa Rowerowa;
- Szlak Wody, Przemysłu i Rzemiosła TeH2O w Bydgoszczy.

Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze dokonało odnowienia i uzupełnienia oznakowania odcinka Europejskiego Szlaku Kulturowego św. Jakuba, na trasie Iława – Nowe Miasto Lubawskie – Brodnica – Golub-Gobrzyń – Toruń – Gniewkowo – Strzelno – Kruszwica – Trzemeszno. Przygotowano i wyznaczono odcinek dojściowy do głównego

Szlaku św. Jakuba (Camino Polaco) z miejscowości Studzianka przez Ostrowite, Trąbin, Rętwiny do Płonego.

W oparciu o dziedzictwo kulturowe zostały przygotowane 3 produkty turystyczne:

- Centrum Nowoczesności Młyn Wiedzy w Toruniu;
- Dom Legend w Toruniu;
- Pijalnia Wód Mineralnych Palmiarnią w Inowrocławiu.

Według danych zebranych w ramach monitoringu Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2016, na terenach gmin powstało 28 szlaków, powiatów – 10 szlaków. Przykładowo na terenie gm. Tuchola wykazano:

- „Szlak Jagielloński – Dwa Miecze” –ścieżka rowerowa (9 km) o nazwie „1410”;
- Szlak „Kasztelania” – pieszo-rowerowy w ziemi raciańskiej (ok. 10 km);
- „Szlak im. dr Karasiwicza” – pieszy z Tucholi do Woziwody (ok. 15 km);
- odcinek rowerowego szlaku GREENAWAY „Naszyjniki Północy” (4 województwa, łącznie 870 km).

Źródła finansowania i łączne kwoty dotacji na prace konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkach na terenie województwa.

Środki publiczne kierowane na ochronę zabytków na podstawie przepisów art. 73 – 83 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, są udzielane podmiotom władającym zabytkami w trybie dotacji. Dotacje są finansowane ze środków budżetu państwa – na podstawie decyzji organu, oraz ze środków budżetu samorządów szczebla wojewódzkiego, powiatowego i gminnego – na podstawie uchwał odpowiednio: sejmiku województwa, rady powiatu i rady gminy.

Środki budżetu państwa przeznaczona na ochronę zabytków są rozdzielane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a w części będącej w dyspozycji wojewody – przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

W okresie sprawozdawczym, podmioty władające zabytkami na terenie województwa kujawsko-pomorskiego pozyskały z dostępnych źródeł finansowania:

- Ze środków budżetu państwa 27.079.999,67 zł
- w tym będących w dyspozycji:

Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego	105 dotacji na sumę	18.524.666,67 zł
Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków	461 dotacji na sumę	5.294.223,00 zł
Z rezerwy celowej budżetu państwa	2 dotacje na sumę	2.478.191,83 zł

środki rezerwy celowej zostały skierowane na: remont zniszczonego pożarem kościoła w Rogowie Żnińskim (778.191,83 zł) oraz na likwidację osuwisk skarpy doliny Brdy pod Koronowem wraz z zabezpieczeniem zabytkowego mostu kolejki wąskotorowej (1.700.000 zł).

Ponadto Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, na prace przy zabytkowych założeniach zieleni udzielił: 14 dotacji na sumę 782.918,00 zł
- Samorząd województwa kujawsko-pomorskiego udzielił w tym okresie:

616 dotacji ⁶ na sumę	33.933.477,99 zł
----------------------------------	------------------

w tym 517 dotacji w formule projektów partnerskich (zob. niżej) z dofinansowaniem ze środków RPO na sumę 29.559.105,39 zł, oraz 99 dotacji sfinansowanych z budżetu

⁶ Dotacje te zostały udzielone w trybie art. 83 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

województwa (+1% udziału Województwa jako Lidera w projektach partnerskich) na sumę 4.374.372,60 zł.

- w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego WK-P dofinansowania projektów indywidualnych 13 dotacji na sumę 55.810.780,33 zł
 - w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich dofinansowania prac przy zabytkach 41 dotacji na sumę 5.993.680,64 zł
 - w ramach Programu Operacyjnego Ryby dofinansowania prac przy zabytkach 6 dotacji na sumę 1.798.755,50 zł
 - Wsparcie przez jednostki samorządu terytorialnego podmiotów władających zabytkami na obszarze działania tych jednostek, objęło w okresie sprawozdawczym udzielenie, 505 dotacji na sumę 18.023.789,08 zł
- w tym:
- przez powiaty i miasta prezydenckie 302 dotacje na sumę 14.266.551,59 zł
 - przez gminy 203 dotacje na sumę 3.757.237,49 zł

Ogółem, łączna liczba i suma dotacji, jakie wsparły przeprowadzone prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach położonych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wyniosła odpowiednio: 1755, na sumę 141.768.887,79 zł.

Do nakładów na ochronę dziedzictwa, należy doliczyć środki wydatkowane przez jednostki samorządu terytorialnego na prace przy zabytkach będących własnością tych jednostek (obiekty rejestrowe i ewidencyjne), wkłady własne j.s.t. do projektów dofinansowywanych ze środków Unii Europejskiej, oraz projekty rewitalizacyjne. Na podstawie danych zebranych w ramach monitoringu, ogólny poziom nakładów na ochronę dziedzictwa na terenie woj. kujawsko-pomorskiego w latach 2013-2016 osiąga sumę: 173.315.082,76 zł.

Dane zawarte w powyższym zestawieniu pochodzą zasadniczo z wzajemnego informowania się urzędów o udzielonych dotacjach przez organy uprawnione do udzielania tychże dotacji, w trybie art. 82 ust. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zmian.). Ponieważ informacje od jednostek samorządu terytorialnego składane w tym trybie są niekompletne, na potrzeby niniejszego sprawozdania zostały uzupełnione danymi z ankiet.

Powyższe zestawienie wskazuje, że głównym donatariuszem ochrony dziedzictwa jest samorząd województwa, dzięki połączeniu środków wojewódzkich ze środkami z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 i nowej edycji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

W ramach RPO WK-P na lata 2007-2013, z Działania 3.3., w okresie sprawozdawczym były realizowane trzy projekty partnerskie, z województwem jako Liderem i Beneficjentami dotacji jako partnerami.

Projekt „*Wsparcie opieki nad zabytkami województwa kujawsko-pomorskiego w roku 2013*” oraz projekt dwuletni „*Dziedzictwo kulturowe województwa kujawsko-pomorskiego*”

– *wsparcie opieki nad zabytkami w latach 2013-2014*” – zrealizowano łącznie 146 zadań;

Projekt „*Wsparcie opieki nad zabytkami województwa kujawsko-pomorskiego w 2014 roku*” – zrealizowano 96 zadań.

Również w formule partnerskiej, w ramach nowego RPO WK-P na lata 2014-2020, z Działania 4.4., są realizowane były dwa kolejne projekty partnerskie:

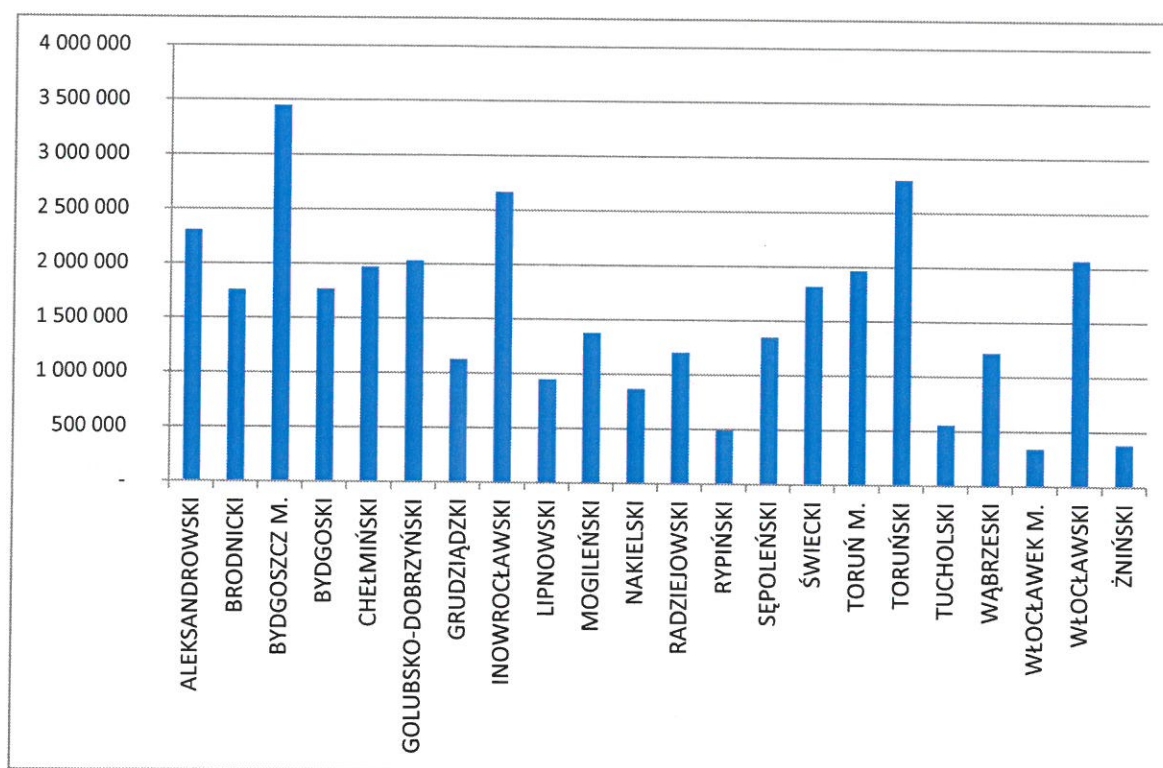
Projekt „*Wsparcie opieki nad zabytkami województwa kujawsko-pomorskiego w 2015 roku*” – zrealizowano 124 zadania.

Projekt „*Wsparcie opieki nad zabytkami województwa kujawsko-pomorskiego w 2016 roku*” – zrealizowano 149 zadań.

Podmioty nie objęte pomocą Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 i na lata 2014-2020 otrzymywały dotację wyłącznie ze środków, których dysponentem był samorząd województwa. W okresie sprawozdawczym przyznano 99 takich dotacji (zrealizowano 93).

Wg danych GUS (ogłoszonych w początku stycznia 2017 r) województwo kujawsko-pomorskie wydaje relatywnie najwięcej na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami w stosunku do innych regionów – jest to 10,4 % wydatków na kulturę, przy średniej krajowej 5,9%⁷.

**Wielkości dotacji przyznanych w latach 2013–2016
z Regionalnego Program Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego
oraz budżetu województwa,
– wg powiatów**



⁷ Gazeta Wyborcza, 9 stycznia 2017.

Wszystkie projekty partnerskie z zakresu ochrony zabytków realizowane przez samorząd województwa oprócz konserwacji i restauracji obiektów zabytkowych zakładały przeprowadzenie akcji promocyjnych. Każdy z projektów zakładał inny rodzaj promocji. Promocja projektu „Wsparcie opieki nad zabytkami województwa kujawsko-pomorskiego w roku 2013” polegała na przygotowaniu wystawy fotogramów prezentujących dotowane zabytki i ich prace konserwatorsko-restauratorskie zrealizowane w 2013 roku. Ekspozycja fotogramów prezentowana była w gmachu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Projekt „Dziedzictwo kulturowe województwa kujawsko-pomorskiego – wsparcie opieki nad zabytkami w latach 2013-2014” był promowany przez cykl reportaży o zabytkach poddanych pracom konserwatorskim, restauratorskim i robotom budowlanym, w blokach po 3-4 obiekty. Emisja odbyła się w roku 2014 na antenie TVP Bydgoszcz oraz TVP Polania w ramach cyklu p.t. „Skarby Prowincji”. Na łamach ogólnopolskiego dziennika – „Dziennik. Gazeta Prawna” ukazał się cykl 3 artykułów poświęconych zabytkom województwa kujawsko-pomorskiego biorących udział w ww. projekcie.

Elementem promocyjnym projektu „Wsparcie opieki nad zabytkami województwa kujawsko-pomorskiego w 2014 roku” były koncerty muzyki klasycznej. W ramach projektu w każdym z obiektów został zorganizowany koncert, podczas którego prezentowane były przez profesjonalne zespoły z województwa kujawsko-pomorskiego (Capella Thoruniensis, Copernicus Brass, Kwartet Nova, Kwartet Smyczkowy TOS, Kwartet Smyczkowy Copernicuss, Toruński Kwintet Dęty, Laboratoire De La Musique, Kameraliści Akademii Muzycznej w Bydgoszczy, Toruński Kwartet Smyczkowy, Collegium Vocale) utwory muzyki poważnej. Każdy koncert opatrzony był komentarzem, mającym na celu przybliżenie idei projektu. Dzięki tej akcji promocyjnej zwrócono uwagę na walory akustyczne zabytków.

Promocja projektu „Wsparcie opieki nad zabytkami województwa kujawsko-pomorskiego w 2015 roku” polegała na ustawieniu tablic informacyjnych przy każdym z obiektów objętych wsparciem (podobnie jak w pozostałych projektach). Projekt „Wsparcie opieki nad zabytkami województwa kujawsko-pomorskiego w 2016 roku” był promowany koncertem chóralnym w kościele p.w. św. Jakuba w Toruniu oraz cyklem czterech koncertów organowych w obiektach zabytkowych biorących udział w projekcie.

Poza projektami partnerskimi, ze środków europejskich, których dysponentem był Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego zostały sfinansowane również projekty indywidualne, których przedmiotem były obiekty zabytkowe. Wśród nich dwa projekty (wyróżnione w poniższej tabeli), zrealizowały wojewódzkie instytucje kultury.

Wspólnota Mieszkaniowa przy ul. Mickiewicza 1 / Rynek 12 w Grudziądzu	Remont i adaptacja części wspólnych zabytkowego budynku wielorodzinnego przy ul. Mickiewicza 1 / Rynek 12 w Grudziądzu	80 073,33 zł	Działanie 7.1
Gmina Miejska Aleksandrów Kujawski	Rewitalizacja zabytkowego dworca w Aleksandrowie Kujawskim – etap I	2 156 870,41 zł	Działanie 7.1
Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Ducha Świętego	Odnowa zabytkowego kościoła p.w. Ducha św. w Grudziądzu	1 050 000,00 zł	Działanie 7.1
Gmina Miasta Grudziądzu	Rewitalizacja Góry Zamkowej w Grudziądzu	4 279 980,60 zł	Działanie 7.1

Gmina Miasta Grudziądz	Rewitalizacja Parku Miejskiego w Grudziądzu	3 266 269,91 zł	Działanie 6.02
Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej	Odbudowa dworu w Kłóbce	5 600 832,39 zł	Działanie 3.3
Kujawsko-Pomorskie Centrum Kultury w Bydgoszczy	Adaptacja i rozbudowa o salę wystawienniczo-artystyczną budynku KPCK	2 189 156,57 zł	Działanie 3.3
Gmina Miasta Toruń	Młyn Richtera - Centrum Nowoczesności	13 433 011,28 zł	Działanie 7.2
Gmina Miasta Toruń	Młyn Richtera - Międzynarodowe Centrum Spotkań Młodzieży	12 165 428,97 zł	Działanie 6.2
Gmina Miasta Toruń	Młyn Richtera - Toruński Inkubator Technologiczny	8.925.090,92 zł	Działanie 4.1
osoba fizyczna	Restauracja przejścia bramnego oraz dziedzińca przy oficynie kamienic Rynek Staromiejski 32/33/34 w Toruniu - W cieniu gotyku	237 499,97	Działanie 7.1
Parafia Ewangelicko-Augsburska w Toruniu	Restauracja kościoła pw. Św. Szczepana w Toruniu	570 000,00	Działanie 7.1
Gmina Miasta Toruń	Rewitalizacja Parku Miejskiego na Bydgoskim Przedmieściu w Toruniu	2 223 018,04	Działanie 7.1

Do nakładów poniesionych na ochronę dziedzictwa kulturowego należy zaliczyć również środki budżetowe wydatkowane w latach 2013-2016 przez województwo na prace przy zabytkach będących własnością województwa. Prace dotyczyły zarówno przygotowania dokumentacji, jak i wykonania prac budowlanych, rozliczono sumę 4.009.629,50 zł.

Filharmonia Pomorska im. Ignacego Paderewskiego w Bydgoszczy	12 795,75
Kujawsko-Pomorskie Centrum Kultury w Bydgoszczy	701 478,11
Pałac Lubostroń w Lubostroniu	398 817,43
Ośrodek Chopinowski w Szafarni	172 665,00
Galeria i Ośrodek Plastycznej Twórczości Dziecka w Toruniu	15 897,16
Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej-Prufferowej w Toruniu	92 680,47
Galeria Sztuki „WOZOWNIA” w Toruniu	361 043,33
Teatr im. Wilama Horzycy w Toruniu	180 239,67
Szkoła Policealna Medyczna im. Mikołaja Kopernika w Toruniu	119 494,50
Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu	119 494,50
Wojewódzka Biblioteka Publiczna - Książnica Kopernikańska w Toruniu	8 788,00
Kujawsko-Pomorski Impresyjny Teatr Muzyczny w Toruniu	250 348,52
Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku	706 568,87
wojewódzkie instytucje kultury – konserwacja zabytków (muzealia)	869 318,19

W ramach wsparcia organizacji pożytku publicznego przez samorząd województwa, w trybie otwartych konkursów ofert na wykonywanie zadań publicznych związanych z realizacją zadań samorządu województwa w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury

i dziedzictwa narodowego dofinansowywał inicjatywy sprzyjające ożywieniu kulturalnemu obiektów zabytkowych i ich promocji, jak również projekty edukacyjne i publikacje.

W latach realizacji Programu, ze środków budżetu województwa kujawsko-pomorskiego dofinansowanie uzyskało:

w roku 2013	9 projektów, na sumę	68.000,00 zł
w roku 2014	13 projektów, na sumę	129.000,00 zł
w roku 2015	10 projektów, na sumę	75.000,00 zł
w roku 2016	16 projektów, na sumę	117.000,00 zł

Dofinansowane projekty dotyczyły głównie wydarzeń muzycznych w zabytkach, ale także publikacji – m.in. filmów dokumentalnych o zabytkach, przewodnika po województwie dla osób z dysfunkcją wzroku, książek „Chełmżanie na szklanych negatywach Feliksa Skańskiego 1918-1939”, „Olędrzy znad Wisły. Sąsiedzi bliscy i dalecy”.

W ramach stypendiów artystycznych Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania kultury i opieki nad zabytkami, przyznano w roku 2013 jedno stypendium w dziedzinie ochrony zabytków, które wsparło publikację: Bogumiła J. Rouba: „Pielęgnacja świątyni i innych zabytków. Książka nie tylko dla księży”. Wydawnictwo naukowe UMK, Toruń 2014. W roku 2016 stypendium uzyskała Bogna Derkowska-Kostkowska, na projekt zakończony publikacją: „Bydgoszczanin i budowniczy. O Józefie Świącickim, architekturze i Bydgoszczy 1859-1913”.

W okresie sprawozdawczym kontynuowano Konkurs „Dziedzictwo Wieków”, organizowany przez Marszałka Województwa. Celem konkursu jest:

- wyróżnienie prac konserwatorskich i restauratorskich cechujących się wysoką jakością, prawidłowością działań przy zabytku, szczególną dbałością o kompleksowe przywrócenie mu świetności, utrwalenia wartości i znaczenia;
- promocja dobrych praktyk przy realizacji prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytku;
- uhonorowanie i wyróżnienie wzorowych inwestorów – gospodarzy zabytków i wykonawców prac;
- wyróżnienie szczególnych osiągnięć w dziedzinie ochrony i opieki nad zabytkami.

Medal Hereditas Saeculorum będący nagrodą w Konkursie ma honorować najważniejsze, najlepiej przeprowadzone przedsięwzięcia konserwatorskie i restauratorskie wyróżniając zarządców zabytków i wykonawców prac (kategoria I), a także osoby i instytucje posiadające szczególne osiągnięcia w tej dziedzinie (kategoria II). Laureaci są ponadto honorowani przygotowanym przez organizatora konkursu filmem promującym nagrodzone obiekty lub osiągnięcia, który jest emitowany w Telewizji Polskiej, Oddział Bydgoszcz. W kolejnych edycjach konkursu laureatami zostali:

Kategoria I – za prace konserwatorskie i restauratorskie:

- w roku 2013:
- Dom Zakonny Towarzystwa Jezusowego w Toruniu, za prace konserwatorskie i restauratorskie budynku kościoła z wieżą wraz z oryginalną stolarką drzwiową i okienną z XVIII wieku oraz obiekty ruchome wyposażenia: ambona, żyrandol mosiężny z kryształami i chrzcielnica z XVII wieku – obecnie służąca jako kąpielnica,
 - Parafia Rzymsko-Katolicka p.w. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej i NMP Wspomożycielki Wiernych w Nawrze za: remont więźby dachowej korpusu kościoła z wymianą pokrycia oraz konserwację elewacji zewnętrznych wraz z odwodnieniem.

- w roku 2014: • Cukiernia SOWA SP.J.: Rynek Staromiejski 4, Toruń – Rekonstrukcja oraz prace konserwatorskie i restauratorskie w obiekcie,
 - Miejskie Wodociągi i Kanalizacja w Bydgoszczy Sp. z o.o.: Zespół budynków Stacji Wodociągów "Las Gdański", ul. Gdańska 242. Wieża Ciśnień, ul. Filarecka 1, Bydgoszcz,
 - Parafia p.w. św. Jakuba Apostoła w Toruniu: Kościół Parafialny p.w. św. Jakuba Apostoła w Toruniu – Konserwacja elewacji wieżowej – elewacji zachodniej.
- w roku 2015: • Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku. - za odbudowę ze stanu ruiny, kompleksowo przeprowadzony remont, konserwację i wyposażenie dworu w Kłóbce oraz adaptacje wnętrz do celów muzealnych.
- w roku 2016: • Firma RESTAURO Sp. z o. o. - Laboratorium Laserowych Technik Konserwacji Zabytków – adaptacja budynku dawnego magazynu pontonowego (północnego) w zespole Bastionu I „Menniczego”,
 - Parafia p.w. Św. Barbary w Starogrodzie – prace konserwatorskie przy barokowym wyposażeniu kościoła,
 - Parafia Katedralna p.w. św Marcina i Mikołaja w Bydgoszczy - konserwacja całości dachów, więźby dachowej, przyległych pomieszczeń poddasza (nad zakrystią) wraz rekonstrukcją zabytkowych elementów blacharskich, konserwacja elewacji kościoła.

Kategoria II – za szczególne osiągnięcia związane z opieką nad zabytkami i ochroną zabytków

- w roku 2013: • Siostra Halina Wiczling – Ekonomka Prowincjalna Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia Św. Wincentego a Paulo, Prowincja Chełmińsko-Poznańska,
 - Ksiądz Kanonik Stefan Hubert Schwabe – Proboszcz Parafii p.w. Św. Anny w Radzynie Chełmińskim,
 - Prof. dr hab. Wiesław Domasłowski.
- w roku 2014: • Ksiądz Prałat Henryk Pilacki – Emerytowany Proboszcz Parafii Wniebowzięcia NMP w Koronowie,
 - Prof. dr hab. Alicja Strzelczyk,
 - Prof. dr hab. Marian Arszyński, prof. dr hab. inż. arch. Jan Tajchman.
- w roku 2015: • Ksiądz Andrzej Regent, Proboszcz Parafii p.w. Nawiedzenia NMP w Topolnie,
 - Pan Wiesław Podraza, Prezes Sanplast S.A,
 - Prof. dr hab. Bogumiła J. Rouba.
- w roku 2016: • Gmina Miasta Toruń – Realizacja projektu „Toruńska Starówka – ochrona i konserwacja dziedzictwa kulturowego UNESCO”,
 - Pani Katarzyna Barbara Rodziewicz – właścicielka dworu w Sielcu,
 - Prof. dr art. kons. Józef Flik.

Uroczystości wręczenia medali odbyły się w ramach obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa (EDD), współorganizowanych przez Samorząd Województwa.

EDD to projekt mający na celu edukację historyczną oraz promowanie regionalnego dziedzictwa kulturowego i bazuje na inicjatywach lokalnych. Odbywa się tradycyjnie w pierwszej połowie września. Rokrocznie wojewódzka inauguracja tej imprezy odbywa się w miejscu nawiązującym do hasła obchodów. Województwo Kujawsko-Pomorskie powierzyło Kujawsko-Pomorskim Centrum Kultury w Bydgoszczy, na mocy porozumienia zawartego 27 stycznia 2015 r. pełni rolę Koordynatora Regionalnego Europejskich Dni Dziedzictwa na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego.

2013 – „Nie od razu Polskę zbudowano” – Kruszwica, Wzgórze Zamkowe;

2014 – „Dziedzictwo – źródło tożsamości” – Nakło, Konferencja: „Kanał Bydgoski – wodny szlak źródłem rozwoju kulturowego i społeczno-gospodarczego Nakła nad Notecią”.

2015 – „Dziedzictwo utracone” – Kujawsko-Dobrzyński Park Etnograficznym w Kłóbce

2016 – „Gdzie duch spotyka się z przestrzenią – świątynie, arcydzieła, pomniki” –

Markowice, Sanktuarium Matki Bożej Królowej Miłości i Pokoju Pani Kujaw.

Wg statystyki Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Warszawie w ramach obchodów EDD na terenie województwa odnotowano: w roku 2013: liczba wydarzeń – 43 w 42 miejscowościach, liczba uczestników – ok. 15.000 osób; w roku 2014: liczba wydarzeń – 29 w 18 miejscowościach, liczba uczestników – ok. 22.000 osób.

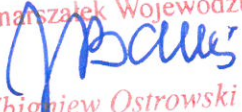
Wg sprawozdania koordynatora obchodów EDD, Kujawsko-Pomorskiego Centrum Kultury w Bydgoszczy, odnotowano odpowiednio: w roku 2015: liczba wydarzeń – 45 w 21 miejscowościach, liczba uczestników – 8.710 osób; w roku 2016: liczba wydarzeń – 63 w 43 miejscowościach, liczba uczestników – 12.046 osób.


Godną zauważenia inicjatywę w zakresie promocji ochrony własnego dziedzictwa podjęła Rada Miasta Tuchola, ustanawiając doroczną nagrodę w dziedzinie upowszechniania kultury materialnej Gminy Tuchola o nazwie „Mój dom na medal”⁸. Nagroda może być przyznawana właścicielom albo wspólnotom mieszkaniowym posiadającym budynki położone w strefie „A – pełnej ochrony konserwatorskiej” miasta Tuchola, za szczególne osiągnięcia remontowe lub modernizacyjne o istotnym znaczeniu dla ekspozycji budynków stanowiących elementy kultury materialnej Gminy Tuchola. Laureaci tego konkursu otrzymali nagrody w łącznej wysokości 30 000 zł w roku 2013 i 36 000 w roku 2014. W latach 2015 i 2016, w ramach tego konkursu wykonano remonty elewacji 6 kamienic.

Gmina Lubiewo przeznaczyła kwotę 265.935,15 zł na remont budynków stacyjnych w Bruchniewie i Klonowie, przy linii kolejowej nr 240 (obiekty w ewidencji zabytków), pozyskanych nieodpłatnie przez gminę od PKP. W ramach zadania publicznego p.n. „Gminne programy aktywizacji społeczno-zawodowej na rzecz budownictwa socjalnego” realizowanego w ramach programu ministra pracy i polityki społecznej „Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu”, przy zaangażowaniu wytypowanych przez GOPS i przeszkolonych osób długotrwale bezrobotnych, wykonano remont kapitalny i adaptację tych budynków na lokale socjalne.

W roku 2014 zaistniał – niespodziewany i satysfakcjonujący wszystkich uczestników procesu realizacji Programu – aspekt promocyjny o zasięgu europejskim. Samorząd województwa kujawsko-pomorskiego jako jedyny z Polski otrzymał wyróżnienie specjalne w prestiżowego konkursu Unii Europejskiej „**Europa Nostra Awards 2014**” za wyjątkowy wkład w konserwację, ochronę i promocję zabytków oraz dziedzictwa kulturowego. Wyróżnienie odebrała w Wiedniu delegacja Urzędu Marszałkowskiego, podczas uroczystości w dniu 5 maja 2015 roku. Nagroda Unii Europejskiej za ochronę dziedzictwa kulturowego (*European Union Prize for Cultural Heritage /Europa Nostra Awards*) jest najważniejszym wyróżnieniem przyznawanym organizacjom, instytucjom, samorządom oraz osobom fizycznym, które w sposób szczególny przyczyniają się do opieki nad zabytkami oraz dziedzictwem kulturowym o znaczeniu europejskim.

⁸ Uchwała Nr XXIV/226/12 Rady Miejskiej w Tucholi z dnia 21 grudnia 2012 r.

Wicemarszałek Województwa

 Zbigniew Ostrowski (1)

Dyrektor Departamentu
 Kultury i Dziedzictwa Narodowego

 Jerzy Janczarski (3)